

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับความคิดและโลกทัศน์ของคน

ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า ภาษากับการมองโลกของมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน นักภาษาศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่มุมต่าง ๆ ที่สำคัญคือ เอ็ดเวิร์ด ซาเพียร์ และ เบนจามิน ลี วอร์ฟ

2.1.1 เอ็ดเวิร์ด ซาเพียร์

ซาเพียร์ (Sapir 1964: 128) กล่าวได้ว่าเป็นนักภาษาศาสตร์คนเดียวที่อยู่ในสมัยเดียวกับบลูมฟิลด์ ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับมนุษย์ เขาได้พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับประสิทธิภาพของมนุษย์ไว้ว่า (ภาษาเป็นระบบซึ่งมนุษย์ใช้ เป็นเครื่องมือในการบันทึกประสิทธิภาพของมนุษย์เองในระยะแรก แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ตัวภาษาเองได้กลายมาเป็นระบบที่มีอิทธิพลทางความคิด และรูปแบบทางไวยากรณ์ของภาษาก็คือเป็นตัวทำให้ประสิทธิภาพของมนุษย์ต่างกัน)

2.1.2 เบนจามิน ลี วอร์ฟ

วอร์ฟ (Whorf 1956 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2522: 24) สนับสนุนความคิดของซา เพียร์ โดยได้ยกตัวอย่างที่แสดงความสำคัญของภาษาต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น กรณีเกิดไฟลุกไหม้ในโรงงานกลั่นเหล้าแห่งหนึ่ง วอร์ฟวิเคราะห์ว่า เหตุเกิดเพราะคำว่าหินปูน ทั้งนี้เนื่องจากชนวนหม้อต้มเหล้า ทำด้วยหินปูน ซึ่งไม่มีใครสนใจที่จะป้องกันส่วนนี้จากการติดไฟ เพราะสำหรับคนทั่วไป คำว่าหินปูน ทำให้คนไม่คิดว่าเป็นสิ่งที่ติดไฟได้

วอร์ฟกล่าวถึงภาษาสัมพันธ์ และขยายความว่าผู้ที่ใช้ภาษาที่มีไวยากรณ์ต่างกัน อย่างเด่นชัดก็จะถูกนำโดยไวยากรณ์ของเขา ไปสู่การสังเกตที่ต่างกัน และการประเมินผลของการสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นเขาเหล่านั้นก็จะมองเห็นโลกต่างกันอย่าง

วอร์ฟ (Whorf 1940: 6 อ้างถึงใน Henle 1958: 126) ได้พยายามหาหลักฐานมาสนับสนุนความคิดดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบภาษาฮินเดียนแดงเผ่า โฮปี (Hopi) กับภาษาในตระกูลยุโรป เมื่อเปรียบเทียบความต่างของไวยากรณ์ระหว่างภาษาในตระกูลยุโรปเองจะพบว่าไม่มีความแตกต่างมากเท่ากับเมื่อเปรียบเทียบความต่างของไวยากรณ์ระหว่างภาษาในตระกูลยุโรปกับภาษาฮินเดียนแดง ด้วยเหตุนี้วอร์ฟจึงเชื่อว่าความแตกต่างของภาษานั้นมีความสัมพันธ์กับความแตกต่างในพฤติกรรมของคน เพราะคนในยุโรปจะมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันในขณะที่ชาวเผ่าโฮปีจะมีพฤติกรรมความเป็นอยู่ต่างออกไปมาก

อมรา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2522 : 25) ได้สรุปความเห็นของซาเพียร์และวอร์ฟไว้ว่า

...ความคิดของซาเพียร์และวอร์ฟเกี่ยวกับภาษามีจุดร่วมกันในแง่ที่เชื่อว่าภาษาเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการนึกคิดและการมองโลก หรือการเข้าใจประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้พูดภาษานั้น ๆ ความคิดแนวนี้เองเป็นที่มาของทฤษฎี Linguistic Determinism หรือทฤษฎีที่เชื่อว่าภาษากำหนดพฤติกรรมของคน) อย่างไรก็ตาม วอร์ฟดูเหมือนจะขยายความคิดนี้กว้างออกไปอีก กล่าวคือ เขาเห็นว่าภาษา หรือที่เขาเรียกว่าระบบไวยากรณ์ที่ต่างกัน ทำให้ผู้พูดภาษานั้น คิดต่างกัน มองเห็นโลกต่างกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความแตกต่างทางความคิดหรือโลกทัศน์ของมนุษย์จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางภาษา ถ้าคน 2 คน พูดภาษาซึ่งมีระบบต่างกันมาก ความแตกต่างกันก็มีมาก ในทางกลับกัน ถ้าเขาทั้งสองพูดภาษาที่คล้ายคลึงกันมาก ก็จะคิดและเห็นโลกคล้ายกันไปด้วย) ความคิดเหล่านี้เองเป็นที่มาของสมมุติฐานภาษาสัมพัทธ์... สมมุติฐานของ ซาเพียร์-วอร์ฟ จะนำ เชื่อมมากที่สุดถ้าตีความหมายว่าภาษามีอิทธิพลต่อการรับรู้และการเรียนรู้ สำหรับในแง่ที่ว่า ภาษามีอิทธิพลต่อความคิด ต่อโลกทัศน์ และภาษามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมนั้น เป็นเรื่องที่พิสูจน์ยาก โดยเฉพาะในแง่สุดท้ายนี้ผู้คัดค้านว่า น่าจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลเหนือภาษามากกว่า การกล่าวเช่นนี้ก็เหมือนกับถกเถียงกันว่าไก่เกิดก่อนไข่หรือไข่เกิดก่อนไก่มันเอง อย่างไรก็ตาม ถ้าจะศึกษาเพียงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับวัฒนธรรมก็ย่อมจะทำได้โดยมีปัญหาน้อยที่สุด

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับความคิดของคนนี้ ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าสองสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กัน แต่การจะกล่าวว่สิ่งใดมีอิทธิพลกำหนดให้สิ่งใดแปรตามนั้น ยังไม่อาจตัดสินได้

แต่ก็เห็นด้วยกับอมราวาว่า ภาษามีอิทธิพลต่อการรับรู้และการเรียนรู้เพราะมีผลการศึกษาวิจัยหลายครั้งที่สนับสนุนความคิดนี้ เช่น การศึกษาของบราวน์ และเลนน์เบอร์ก (Brown & Lennberg 1954 cited by Dale 1972 : 315) และการศึกษาของกลีสัน (Gleason 1961 : 4) ดังจะได้อีกต่อไปในหัวข้อ 2.2

2.2 การศึกษาที่เกี่ยวกับคำบอกสี และการรับรู้สี

สัมมุติฐานของฮาเพียร์-วอร์ฟ นี้เป็นที่น่าสนใจของนักภาษาศาสตร์มาก และได้มีผู้ทำการทดลองทดสอบว่าสัมมุติฐานจะเป็นจริงหรือไม่ การทดลองเรื่องคำบอกสีเป็นหัวข้อหนึ่งที่มีผู้ศึกษาหลายครั้งด้วยกัน ซึ่งผลของการทดลองมีทั้งที่สนับสนุนและคัดค้านแนวคิดนี้ ผู้ที่ทำการทดลองได้ผลสนับสนุนความคิดนี้ได้แก่ คองคลิน (Conklin 1964 : 128) และบราวน์กับเลนน์เบอร์ก (Brown & Lennberg 1954 cited by Dale 1972 : 315) นอกจากนี้ยังมีผู้ทำการศึกษาลงสนับสนุนความคิดนี้ ได้แก่ เฮินเล่ (Henle 1958 : 1-24) แครอล (Caroll 1964 : 110-107) สโลบิน (Slobin 1971 : 124) และกลีสัน (Gleason 1961 : 4) ส่วนการทดลองที่ได้ผลคัดค้านความคิดนี้ได้แก่ผลการทดลองของเบอร์ลินกับเคย์ (Berlin & Kay 1969 : 1-178)

2.2.1 ฮาโรลด์ ซี คองคลิน

คองคลิน ได้ทำการศึกษากลุ่มคำที่แสดงถึง การจำแนกสีตามการรับรู้ของชาวฮานูคู คองคลินเชื่อว่าถ้าจำแนกสีตามลักษณะทางวิทยาศาสตร์แล้ว ทุกชาติทุกภาษาจะจำแนกเหมือนกัน แต่ถ้าศึกษาการจำแนกสีจากกลุ่มคำบอกสีในภาษาต่าง ๆ แล้ว จะพบว่าจำแนกต่างแบบ และมีจำนวนต่างกัน

ในการศึกษาการจำแนกสีตามการรับรู้ของชาวฮานูคูตอนแรก ๆ คองคลินใช้บัตรแต้มสี เส้นด้ายและอื่น ๆ ถามคำบอกสีผู้บอกภาษา เขาพบว่าคำบอกสีที่ใช้กันนั้นมีคำเสริมมากมาย สับสน และซ้ำซ้อนกัน ต่อมาเขาได้ใช้ดอกไม้ พืช แป้ง และกระดาษสีซึ่งจะเปลี่ยนแปลง (ความสด, แห่ง) ไปตามกาลเวลา เป็นสิ่งเร้าในการถามคำบอกสีแทนสิ่งเร้าชุดเดิมอันได้แก่บัตรแต้มสี เส้นด้ายและอื่น ๆ ปรากฏว่าคำบอกสีที่ได้รับไม่มีคำเสริมที่สับสนเหมือนตอนแรก ๆ เพราะคำบอกสีที่ชาวฮานูคูมีใช้เป็นคำอธิบายถึงลักษณะทางธรรมชาติเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในการทดสอบครั้งแรก เมื่อใช้สิ่งของที่มีใช้สิ่งของที่มีสภาพเหมือน

สิ่งของตามธรรมชาติที่อยู่แวดล้อม ชาวอาณูHING จึงไม่มีคำบอกสีใช้เรียกโดยตรงต้องใช้คำเสริม คำซ้อนเป็นที่ยุ่งยาก ตรงกันข้ามกัน ในครั้งที่ 2 เมื่อใช้วัตถุธรรมชาติ ชาวอาณูHING ก็ให้คำบอกสีที่เป็นระบบว่า เพราะคำเหล่านี้เขามีใช้อยู่แล้ว เขาได้ทำการทดลองสองครั้งด้วยกัน สรุปได้ว่าชาวอาณูHING คำแรกเป็น 2 ระดับ ระดับแรกคำแยกหายาบ ๆ โดยมีระบบ มีคำหลัก 4 คำ คือคำบอกสี ที่ใช้เรียกสีที่ออกไปทางดำหรือเงามืด คำบอกสีที่ใช้เรียกสีที่ออกไปทางขาวหรือสว่าง คำบอกสีที่ออกไปทางแดง และคำบอกสีที่ออกไปทางเขียว ส่วนกลุ่มคำในระดับสอง จะเป็นคำบอกสีที่เฉพาะเจาะจงกว่า และบางคำเป็นชื่อของวัตถุ(ที่มีสีนั้น) ตามธรรมชาติและยังพบว่า การใช้กลุ่มคำในระดับ 2 ระหว่างหญิงกับชายจะต่างกัน คือสีเดียวกันแต่ชายกับหญิงจะใช้คำบอกสีคนละคำ คงคิดเห็นว่า การศึกษาคำบอกสีนั้นต้องแยกกันระหว่างการเรียนรู้โดยประสาทสัมผัส และการรับรู้โดยการจำแนกซึ่งต่างกันไปในแต่ละภาษา

2.2.2 กลีสัน (Gleason 1961 : 4)

กลีสัน ได้เคยทำการเปรียบเทียบการจำแนกสีในผู้พูดภาษาอังกฤษ โชนา และ บาสซ่า โดยได้แสดงเป็นแผนภูมิดังนี้

ENGLISH

purple	blue	green	yellow	orange	red
--------	------	-------	--------	--------	-----

SHONA

cips ^w uka	citema	cicena	cips ^w uka
-----------------------	--------	--------	-----------------------

BASSA

hui	ziza
-----	------

จะเห็นว่าคำว่า *cicena* ในภาษา โชนา นั้นไม่ตรงกับสีใดในภาษาอังกฤษ แต่จะอยู่ในบริเวณที่เป็นทั้ง เขียวและ เหลือง

การเปรียบเทียบของกลีตันนี้สนับสนุนความคิดของซาเพียร์และวอร์ฟว่ามีความต่างในการมองโลกของผู้พูดต่างภาษาอันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษา ถ้าดูตามทีกลีตันเปรียบเทียบจะทำให้เราเห็นว่าคนเรามองโลกต่างกัน สโลบิน (Slobin, 1971 : 124) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า cicensa นั้นสำหรับชาวโชนาก็เป็นสีเดียว คือ คำบอกสีเป็นคำเดียวในขณะที่ภาษาอังกฤษมองเห็นว่าเป็นสีผสม ดังนั้นบริเวณรอยต่อระหว่าง green กับ yellow คนที่พูดภาษาอังกฤษจะเรียกว่า greenish yellow ซึ่งข้อนี้ชี้ให้เราเห็นว่าภาษาก็ทำให้คนมองโลกต่างกัน

2.2.3 เฮินเล่ (Henle 1985 : 1-24)

ในหนังสือ Language thought and Culture (1958) และคนอื่น ๆ ได้ร่วมกันเขียนนั้น กล่าวถึงการมองโลกที่ต่างกันเพราะภาษาเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจบางสิ่งที่มีคำใช้เรียก และละเลยบางสิ่งที่ไม่มีคำใช้เรียกในสิ่งแวดล้อมของคนนั้นมีสิ่งต่าง ๆ มากมายแต่คนต่างภาษาก็จะสนใจสิ่งต่าง ๆ กันออกไป ขึ้นอยู่กับภาษานั้น ๆ ว่ามีคำใช้เรียกอะไรบ้าง เขาได้ยกตัวอย่างภาษานาวาโฮซึ่งเป็นภาษาอินเดียนแดงเผ่าหนึ่งว่าเป็นภาษาที่มีคำบอกสีที่เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วตรงกับคำว่า white red และ yellow ในภาษาอังกฤษ แต่ไม่มีคำที่ตรงกับ black brown blue และ green สีที่ตรงกับ grey และ brown นั้นในภาษานาวาโฮจะมีคำเรียกคำเดียวใช้สองสี เช่นเดียวกับกับ blue และ green ซึ่งก็มีคำเดียว และเนื่องจากมีคำศัพท์ต่างกัน ชาวนาวาโฮจึงแบ่งแถบสีออกเป็นลุ่ม ๆ ต่างจากภาษาอังกฤษ เขากล่าวว่าอาจเป็นไปได้ว่าในบางครั้งเมื่อไม่ได้พิจารณาอย่างตั้งใจ ก็ไม่ได้สนใจว่าของที่มองนั้นมีสีน้ำตาลหรือเทา เขียวหรือน้ำเงิน และอาจจะต้องกับมองไม่เห็นความแตกต่างเลยก็เป็นได้

2.2.4 แครอล (Caroll 1964 : 95-107)

แครอลได้กล่าวถึงความเชื่อว่าการมีชื่อเรียกสิ่งของทำให้คนเราจำแนกสิ่งของนั้นได้ในกรณีที่มีสิ่งของหลาย ๆ ชิ้นคล้ายคลึงกันมาก มีคนพูดกันว่าพนักงานย้อมสีผ้าในโรงงานได้เรียนรู้ชื่อสีเพิ่มขึ้นอีกมาก ดังนั้นทำให้เขาสามารถจำแนกสีต่าง ๆ ออกจากกันได้ดีกว่าคนธรรมดา

แครอลเห็นว่าที่จริงแล้วไม่ใช่เช่นนั้น พนักงานเหล่านี้มิได้มีความสามารถทางกายภาพในการจำแนกสีสูงกว่าคนทั่วไปเลย แต่การที่เขามีชื่อเรียกเฉพาะนั้นช่วยเขาได้ในการสื่อสาร ทำให้สื่อสารได้ดีขึ้น และทำให้นึกสีออกได้เร็วขึ้น และมองเห็นความต่างของสีนั้นจากสีอื่น ๆ ได้ชัดเจนในความทรงจำ

2.2.5 บราวน์ กับ เลินน์ เบอร์ก (Brown and Lennberg 1954 cited by Dale 1972 : 95)

บราวน์และเลินน์เบอร์ก ได้ทำการทดลองกับนักศึกษาหญิงอเมริกัน ในตอนหนึ่งของการทดลองมีการจัดสีตามลำดับความยากง่ายในการจำและนึก สีที่จัดว่าง่ายในการจำและนึกก็คือสีที่นักศึกษาเหล่านั้น บอกอย่างรวดเร็วไม่ต้องใช้เวลาที่นาน และเป็นสีที่คนส่วนมากเห็นตรงกัน ในการทดลองขั้นต่อมา เขาได้แสดงให้เห็นว่าความยากง่ายในการจำและนึกชื่อของสีแต่ละสีนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้สีด้วย เขาให้นักศึกษาแต่ละคนดูสี จำนวน 4 สี เป็นเวลา 3 นาที แล้วต่อจากนั้นให้นักศึกษาหาสีดังกล่าวในตารางสีขนาดใหญ่ที่มีสีทั้งหมด 120 สี ในการสอบถามนักศึกษาว่าทำอย่างไรในการหาสีดังกล่าวให้พบ นักศึกษาตอบว่าพวกเขาใช้วิธีจำชื่อสีไว้ในใจ แล้วจึงค้นหาในตารางสีว่ามีสีนั้น ๆ หรือไม่ ผลการทดลองปรากฏว่าสีที่ง่ายต่อการจำและนึก ก็จะง่ายต่อการหาในตารางสีด้วย ส่วนสีที่มีชื่อแปลก ๆ และส่ายาก ๆ ก็จะยากต่อการหา

2.2.6 เบอร์ลินกับเคย์ (Berlin and Kay 1968 : 1-178)

เบอร์ลินกับเคย์ได้กล่าวไว้ในบทนำของหนังสือของเขาเกี่ยวกับการศึกษาคำบอกสีในภาษาอาณานิคมของคองคลินว่า คำบอกสีในภาษาอาณานิคมนี้ แท้ที่จริงแล้วเป็นคำที่หารายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งซึ่งมีใช้ลักษณะของสีเสียเป็นส่วนใหญ่ และด้วยเหตุนี้เองทำให้เกิดการตีความผิด ๆ ในหมู่นักมนุษยวิทยา และนักภาษาศาสตร์ว่า ไม่มีลักษณะทางอรรถศาสตร์ และแต่ละภาษาก็มีลักษณะต่างกันออกไป เบอร์ลินกับเคย์มีความเห็นว่าการตีความที่ตรงไปตรงมาของการใช้หลักฐาน คือ ภาษาต่างกัน มีคำบอกสีต่างกันมา เป็นเครื่องชี้ว่า ผู้พูดภาษาต่างกันมาการรับรู้สีแตกต่างกัน และสิ่งแสดงว่าภาษาเป็นตัวกำหนดการแบ่งสีนั้น ก็เป็นการกล่าวที่ไม่มีข้อมูลพิสูจน์และหละหลวมเกินไป

การที่เบอร์ลินและเคย์เกิดลงสับความเชื่อทั่ว ๆ ไปว่า ภาษาแต่ละภาษา ต่างก็
มีส่วนในการกำหนดสีเป็นเอกเทศจากกันและไม่มีลักษณะร่วมกันนี้เองทำให้เขาทำการศึกษา
เรื่องคำบอกสี เพื่อพิสูจน์ว่า คำกล่าวนี้ไม่น่าจะเป็นจริง ผลการศึกษาปรากฏว่า แม้ว่า
ภาษาจะแสดงความแตกต่างในศัพท์ที่บอกสี แต่ภาษาทั้งหมดในภาษาที่เขาทำการศึกษาที่มี
ประเภทสีรวมกันอยู่ 11 สี และจาก 11 สีนั้น ภาษาต่าง ๆ ต่างก็มีคำบอกสีซึ่งอยู่ภายใน
11 สี นั้นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย